MOLNÁR MÁRTON

AZ 1956-OS FORRADALOM HANKISS ÁGNES ÍRÁSAIBAN

Erőszak és állambiztonság II. konferencia

Az ‘56-os forradalomról

Személyes tapasztalatok és a közvetlen családi traumák

Szépirodalmi művek

Módszertani, lélektani és történettudományi művek

Tudományos írások, tanulmányok, könyvek

Csak az élet (Scientia profana)

Snagov- Személyes tapasztalat

- „Sorspecsét. Keresem magamon is. Talán „Románia”. Családi körben mindig így mondtunk; sohasem úgy, hogy „amikor Romániában voltunk…” (A Nagy Imre-csoport „romániai deportálása”, 1956-58.) Korai kulcsélményeim jobbára erről tájékról valók. Az egyik – Buberéhoz igen hasonló. Történt, hogy egy orosz tankból, a Jugoszláv Nagykövetség ablaka alól (ki tudja, hogyan fordult, hogyan nem, a csöve az épület felé…) agyonlőtték a Nagy Imre szobájának az ablakában álldogáló Milovanovot (kultúrattasé, azt hiszem). Rögtön felfogtam, hogy mi történt – a tankokra kiláttunk, mi gyerekek is. Csak lábujjhegyre kellett állnunk. Bebújtam – bemenekültem – a falépcső alá. (Faerkély… falépcső…. talán ezért választottam éppen ezt a töredéket?) Ott kuporogtam, kimozdíthatatlanul; mert tudtam, hogy ha fent, az emeleten holttest fekszik, akkor onnan azt a holttestet a szétlőtt fejével el is fogják szállítani, le fogják hozni, én pedig rettegtem attól, hogy megláthatom, amikor átviszik a földszinti nagyszobán.” Hankiss Ágnes: *Csak az élet, scientia profana*, Budapest, Széchenyi Kiadó, 1989, 97.

Az első ügynökjelentés (barátok apró vétkei)- regényrészlet

- „Politikától átitatott és megtépett családban nőtem fel, ahol a szüleim közötti beszélgetések visszatérő témája volt a „Belügy”, vagy ahogy apám is bennfenteskedve nevezte, a „Cég” láthatatlan hálója szüleim és barátaik körül. Kit szervezhettek be, és ki az, akit csupán megpróbáltak... Apám személyes játszmái és macska-egér játékai azokkal, akik megfigyelték, lehallgatták, és akikhez, vagy pontosabban, akiknek láthatatlan tevékenységéhez apámat, mint célszemélyüket, valami perverz és túlfűtött vonzalom fűzte….„

- „Barátságuk, amely 1956-ban mélyült el, amikor apám nála rejtőzött a forradalom bukása után, …”
- „Lusnyánszki Tihamér valódi személyéhez sehogy sem jutottam közelebb.”
- Megjelent: Arc és Álarc I.évf. 2-3.sz. 2017. ősz-tél 135-152.
- Az író és a tudós Hankiss Ágnes
- Hankiss Ágnes, A senki földjén, avagy a meglelt idő nyomában – Kérdez: Gyarmati László = Kortárs, 39/5 (1995) 119–128, 126.
- „Nem is remélhettem, hogy töredékes, elmosódó emlékemet egyszer egybevethetem a vonatkozó állambiztonsági dokumentumokkal: a titkos házkutatási jegyzőkönyvvel, a szakszerű leltárral, a letartóztatás idejének és körülményeinek pontos megjelölésével, és most nevük is lett a bőrkabátos férfiaknak, akiknek addig arca sem volt.” Továbbélő hálózatok

Nagy Imre és mártírtársai újratemetése

- Nagy Imre és mártírtársainak (Maléter Pál, Gimes Miklós, Losonczy Géza és Szilágyi József) hivatalos újratemetésére **1989. június 16-án** került sor Budapesten, ami a magyarországi rendszerváltoztatás egyik legfontosabb szimbolikus eseményévé vált.

1956-os forradalomról írt tanulmányok

Lévai Anikó: „Ágnes tudós volt és magas szinten oktatta tudományát. Ez már önmagában olyan érdem, ami a legnagyobbak közé emelhet egy embert. De ő többet is tett ennél. Segített nekünk, világra nyitott fiataloknak, hogy ne vesszünk el a korszak zavaros állóvízében. Szinte matematikai tökéletességű racionalizmusával, lírikus iróniájával, művészi fantáziájával irányt mutatott nekünk. Segített berendezni a saját világunkat, azzal, hogy nemcsak leírást adott róla, hanem a benne lévő dolgok értelmét is megmutatta. Ezt pedig nem lehet személyes tapasztalat és példaadás nélkül megtenni.”

HANKISS ÁGNES EMLÉKKÖNYV

HANKISS ÁGNES ÍRÓ, PSZICHOLÓGUS

A HAMVAS BÉLA KULTÚRAKUTATÓ INTÉZETBEN

Az Intézetnél folytatott kutatások

Kultúra és hatalom

- „A Kultúra és hatalom, amely elsősorban arra keres választ, hogyan működtek a nyomásgyakorlás és a manipuláció mechanizmusai a társadalom és a hatalom viszonyában. Ezen belül elsősorban a kommunista állambiztonság tevékenysége áll érdeklődésünk középpontjában.”

Arc és Álarc sorozat és folyóirat

- „Milyen mechanizmusok szabták meg a művészet és a hatalom viszonyát a kádárizmusban? Milyen szerepek, dilemmák, válaszutak és életminták jellemzik a Kárpát-medencei magyar értelmiség történetét? Milyen szerepet játszott a kommunista állambiztonság és az általa működtetett hálózat a közélet, az értelmiség és a rendszerváltás manipulálásában? ”

Az Intézetnél folytatott kutatások

Munkafüzetek

- *„A kutató munkája leginkább a régészéhez hasonlít. A lélek régésze, aki hol itt lapátol, hol amott. Az ásatási terület nagyjából adott. Ismerjük a tárgyak korát és lelőhelyét. Megtisztítjuk és tematikus csokrokba rendezve elhelyezzük őket a létrontás múzeumába, hogy azután közelmúltunk megértéséhez további elemzések és értelmezések alapjául szolgáljanak.*
- *Ezzel a céllal indítottuk el a Munkafüzetek – sorozatot. ”*

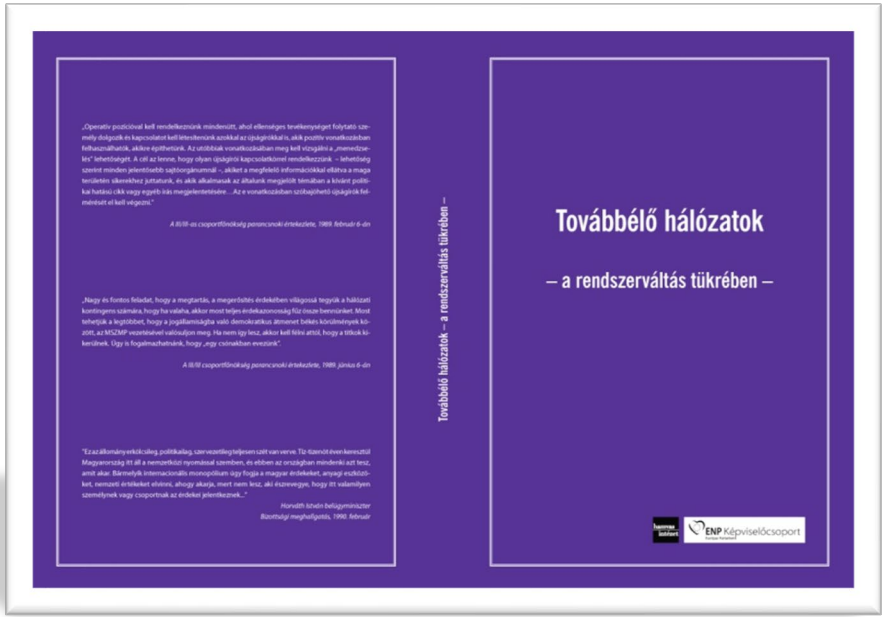
Kísértő múlt I-II. konferenciák

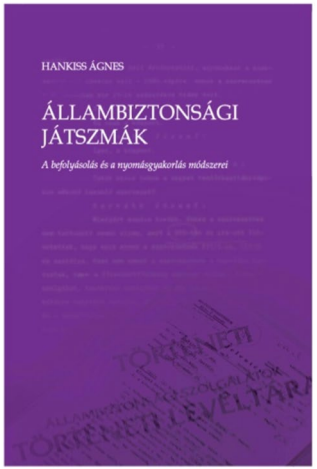

TUDOMÁNYOS MŰVEK

Hankiss Ágnes: Továbbélő hálózatok

Hankiss Ágnes:Állambiztonsági játszmák

A megélt történelem

- Hankiss Ágnes tudományos művei közül a fenti két könyvére fókuszálok a továbbiakban.
- Egyrészt nagyobb összefüggésbe hozta az 1956-os eseményeket- másrészt az egyéni sorsok érdekelték, a mikrohistóriák.
- A kettő egybelátása adja írásainak mélységét és máig érvényes jellegzetességét.

A létrontás története és a hálózatok

- „A kiszolgáltatott és szabadságában korlátozott embernek – a Hamvas Bélától kölcsönzött fogalommal – a létrontással megküzdve vagy abban alámerülve kellett meghoznia döntéseit és kialakítania életvezetésének személyes mintáit. „Hiányzik a szó – írta Hamvas Béla – amely a nagy bűnnel együtt a piszkos és elaljasodott pondrók tetteit, például a farizeusok képmutató ábrázatát is megjelöli, és amely nem engedi, hogy ezeket a büntető törvénykönyvbe ütköző cselekményektől ténylegesen elválasszák. Ez a nagyobb átmérőjű szó a létrontás.”
- **Állambiztonsági játszmák 16. o.**

A létrontás története és a hálózatok

- „A magyar értelmiség - és általában a magyar társadalom - 1945 utáni története aligha érthető meg és értelmezhető kellő mélységben annak a rejtett hálónak a feltárása nélkül, amelyet a kommunista állambiztonság tevékenysége font a magyar értelmiség, és általában a magyar társadalom tagjai és közösségei köré. Az állambiztonsági tevékenység nem csupán a beszervezettek és a célszemélyek életét hatotta át, hanem ha áttételesen is, a mindennapi élet egész kultúráját. A szocializmus emberének a lelkületét, magatartását, érzés-világát mélyebben és szerteágazóbban szőtte át a titkos kapcsolatok és titkos életek rejtett hálója.” **Állambiztonsági játszmák 10. o.**

A létrontás és a mikrotörténelem

- „A történettudományban a megélt történelem világát elsősorban a mikrotörténelmi megközelítés állította az érdeklődés fókuszába, azt vizsgálva, hogy a nagy történelmi folyamatok és események hatása miként csapódik le a mindennapi létezésbe vetett ember mentalitásában, szokásaiban, tapasztalataiban, értékvilágában.”

Az „ÉK” fedőnevű játszma és az újratemetés

- Az 1989. június 22-én zajló tanácskozáson például - hat nappal az 1956-os forradalom mártírjainak újratemetése után - így fogalmaztak:
- *„e kérdéskörhöz szorosan kapcsolódik a szigorúan titkos tiszti állomány, amelynek nagy valószínűséggel az eddiginél sokkal nagyobb szerepe lesz, ha jól kiépített, nagyon széles területet tud átfogni.*
- „Igen eredményesnek bizonyult az is, ha az ügynök belső ellentéteket koholt a közösségben, akár világnézeti konfliktusokat, akár személyes indulatokat szítva. Szomorú történelmi példája az az „ÉK” fedőnevű játszma, amely 1988-89-ben az úgynevezett népi-urbánus ellentét feltüzelésével akadályozta a rendszerváltó értelmiség egységes fellépését. „

1956-os forradalom máig tartó hatása

Személyes élményem

2006.október 23-án az 1956-os forradalom és szabadságharc 50. évfordulóján az ünnepi szónok Hankiss Ágnes volt a Filmmúzeumnál felállított színpad előtt hallgathattam.

A fiaihoz szólt, rajtuk keresztül hozzánk.

Sarokpontok a Tanításában

1) Nem ítélkezünk! Mi nem éltük át azokat a helyzeteket, nem voltunk azokban a döntési kényszerekben, amelyeket kutatunk, amikről írunk, ezért nincs jogunk utólagosan ítélkezni bárki fölött!
2) Nincs fehér lap! Mindenki jön valahonnan, hozza magával előző generációk traumáit. Mögé kell néznünk!
3) Ki honnan beszél?

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!